

Inhoud Nieuwsbrief

- Van de voorzitter
Damhert, afschot?
- Wat doet SLOK
- Afschot in de
waterleidingduinen
- De populatie in
Oranjewoud-Katlijk
- Adaptief Beheer
- * Interessante
weblinks

Van de voorzitter

Motto: DAMHERTEN SCHADE OF OVERLAST? MELD HET.

Als bestuur van Stichting Lânskipsfûns Oranjewâld-Ketlik zitten we al enige tijd in een lastig parket. Vanwege de aanwezigheid van de grote populatie damherten hebben we in overleg met Landschapsbeheer Friesland en onze contractanten besloten het kappen van wallen voorlopig te staken. Hergroei van wallen, singels en hakhoutbos na de kap wordt sterk gehinderd door vraat van damherten en droogte. Om dezelfde redenen wordt met herplant of bijplanten na kap weinig of geen succes geboekt, weggegooid geld. Amerikaanse vogelkers heeft (helaas) van deze problemen veel minder last. Juist deze exoot wordt door de herten bijna niet gegeten. De afgelopen jaren is de Amerikaanse vogelkers mede daardoor dominantier geworden. Het bij de oprichting van SLOK overeengekomen beheer kan dus niet worden uitgevoerd.

Damhert, afschot?

De Provincie heeft in 2019 beleid gepubliceerd, dat in ons gebied, kort gezegd, tot een populatie zou moeten leiden van 80 dieren, te bereiken door afschot (Beleidsnotitie

bescherming en beheer damhert in Fryslân). Op basis van dit beleid moest een Faunabeheerplan worden opgesteld door de Faunabeheer eenheid Fryslân (FBE). Binnen de FBE kwam men lang niet tot overeenstemming over dit beheerplan. De populatie bleef echter maar groeien en vooruitlopend op het verschijnen van een definitief beheerplan heeft de provincie geprobeerd een afschotvergunning voor een aantal damherten te realiseren. Vanwege ingediende bezwaren hield dit plan voor de eigen juridische commissie van de provincie geen stand. Het afschot zou onvoldoende zijn gemotiveerd. Het voornemen tot afschot is daarop ingetrokken.

Wat doet SLOK

Met de gedeputeerde het veld in

Het bestuur is met gedeputeerde Douwe Hoogland, enkele beleidsmakers en een jurist van de provincie langs een paar wallen gelopen om hen de effecten van het vraatgedrag van damherten te laten zien en daarmee de noodzaak van het beheer van de populatie te onderstrepen. Ook met de secretaris van de Faunabeheer eenheid hebben we een slagje door het veld gemaakt. Een ieder die het heeft gezien was er van overtuigd dat de huidige populatie al van invloed is op het landschap, met name op de boomsoorten in de wallen en singels en daarmee ook op de biodiversiteit. Op inlandse soorten huizen meer soorten insecten dan op de Amerikaanse vogelkers. Er zal daarmee mogelijk ook invloed zijn op de aantallen vogels in de wallen.

**Meld schade en overlast bij de provincie:
058 - 2925925.**

Wat doet SLOK

Kappen met Kappen

Vanuit SLOK wordt kappen voorlopig ontraden.

Lees hierover meer in het artikel van de gebiedsmakelaar Gerrit Tuinstra. Stel groot zaagwerk aan houtwallen, singels en hakhoutbosjes voorlopig dus uit, om te voorkomen dat de damherten de hergroei beschadigen.

Stel groot onderhoud uit.

Wat doet SLOK

Filmen

Door onze gebiedsmakelaar zijn wildcamera's opgehangen bij een stukje nieuwe aanplant. Hiermee kan het vreetgedrag van damherten in de aanplant worden aangetoond. En dat is inmiddels gelukt! De camera's hebben al veel beelden opgeleverd waarbij goed te zien is dat de jonge aanplant herhaaldelijk aangevreten wordt. De inschatting is dat de meeste aanplant dit niet overleeft!

Wat doet SLOK

Inrasteren van wallen

Ook door het gedeeltelijk inrasteren van enkele houtwallen wil SLOK de invloed van damherten op het al dan niet slagen van nieuwe aanplant en het weer uitlopen van stobben inzichtelijk maken. Dit onderzoek wordt begeleid door LBF. Onlangs heeft de aannemer een gedeelte van een wal ingerasterd nabij de Bisschopslaans. In het komende najaar volgen twee andere locaties.

Afschot in de waterleidingduinen (AWD)

Door diverse onderzoeken is vastgesteld dat de populatie damherten in de AWD grote effecten had op de biodiversiteit. Zeldzame planten en ook daar algemeen voorkomende flora was sterk afgenomen. Door de verminderde plantengroei namen ook vlinders sterk in aantal af. Van nachtegalen werd aangetoond dat de stand nadelig wordt beïnvloed door het damhert. Reeën werden zeldzaam.

Er waren veel aanrijdingen en ook de overlast in stedelijk gebied was aanzienlijk. In de AWD worden damherten daarom al sinds 2016 afgeschoten, ongeveer 2000 exemplaren per jaar. Doel is de populatie terug te brengen van ca. 4000 stuks naar ca. 700 dieren (0,15 tot 0,2 dieren per hectare). Overigens wordt op basis van nacalculatie geschat dat er wel 8000 exemplaren aanwezig zouden zijn geweest. De populatie damherten heeft nu nog steeds een negatieve invloed op de flora en fauna in een deel van de duinen: er is weinig meer over van de oorspronkelijke rijkdom.

<https://awd.waternet.nl/beheer/projecten/dossier-damherten/documentatie>

Er is in het duingebied zeer veel en uitgebreid onderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek ontbreekt in ons gebied, waar de biodiversiteit, met diverse zeldzame en karakteristieke soorten, veel geringer is dan in de duinen. Onderbouwing van de noodzaak om tot beheer van de populatie te komen in ons gebied blijft daarmee kennelijk onvolledig.

De populatie in Oranjewoud-Katlijk

Damherten kun je bijna overal tegen komen. Voedsel vinden ze altijd wel. De populatie groeit daardoor met zo'n 35 % per jaar. Dat betekent dat we er over een jaar of acht misschien wel tien keer zoveel hebben als nu! Misschien dat de wolf grenzen stelt aan deze groei.

Het damhert voelt zich thuis bij ons, in Mildam en omgeving. Dat is niet altijd zo geweest. Vóór de laatste ijstijd kwamen damherten al in Nederland voor, maar tijdens ijstijden werd het dier teruggedrongen naar Zuidoost-Europa en verder; een klimaatvluchteling. Na de laatste ijstijd kwam het niet uit zichzelf weer terug. Het dier is door de mens teruggebracht naar Europa. De Romeinen schijnen zich daar al mee bezig te hebben gehouden. De Normandiërs zouden het dier na hun verovering van Engeland over het Kanaal hebben gebracht. In Duitsland zou het damhert pas in de zeventiende eeuw zijn ingevoerd. Wanneer ze werden ingevoerd in Nederland heb ik niet kunnen vinden. Duidelijk is wel dat de aanwezigheid hier ook een gevolg is van 'gesleep' met dieren. Ze werden en worden gehouden in hertenkampjes van waaruit ze ontsnapten of werden losgelaten. De ontsnapten hebben 'wilde' populaties gevormd in bijna heel Nederland. Je kunt er over twisten of het damhert moet worden gezien als inheems of als exoot. Beleidsmatig is het damhert bestempeld als inheemse soort, terwijl alle nu aanwezige populaties afkomstig zijn uit gevangenschap ontsnapte dieren. De telling in ons gebied van dit voorjaar, april 2023 komt uit op 508 exemplaren. Elders in het land zijn veel hogere dichtheden waargenomen dan wij nu hebben. In onze omgeving, met veel eiwitrijk gras, zou de dichtheid gemakkelijk kunnen groeien tot 2,5 of meer dieren per hectare. We zouden er dan vier tot vijf duizend hebben.

Adaptief beheer

De provincies denken gezamenlijk (BIJ12) na over of- en hoe populaties wilde hoefdieren als reeën, wilde zwijnen, damherten en edelherten kunnen worden beheerd. In recent onderzoek wordt geconcludeerd dat het huidige populatiebeheer toe is aan vernieuwing. Het beheer moet zijn gericht op het behalen van beoogd effect, namelijk het beperken van schade en overlast tot een aanvaardbaar geacht niveau, adaptief beheer.

Het samenleven met wilde diersoorten in een cultuurlandschap kan leiden tot ongewenste gevolgen zoals schade aan bossen, landbouwgewassen, biodiversiteit en wildaanrijdingen. Als dit botst met maatschappelijke belangen, willen we het aantal dieren in toom houden. Onder meer via jacht. De provincie is verantwoordelijk voor dit faunabeheer. De plannen voor faunabeheer worden echter steeds vaker met succes aangevochten bij de rechter, vanwege een onvoldoende onderbouwing van het plan. Bij adaptief beheer ligt de focus niet op aantallen, maar op het probleem en de maatregel(en) die je moet inzetten om het gewenste effect te bereiken. Aan de basis van adaptief beheer ligt onderzoek naar de uiteenlopende problemen: schade aan landbouwgewassen, aanrijdingen, schade aan bosbouw en schade aan flora en fauna. Dat zijn wettelijk bepaalde belangen. Voor de gesignaleerde problemen worden dan meerdere methoden ingezet om de problemen te lijf te gaan. Dit kunnen preventieve maatregelen zijn zoals het plaatsen van hekken of rasters, verstoring of verjaging en als laatste middel populatiebeheer door afschot.

Vinger aan de pols

Adaptief beheer betekent dat een proces in gang wordt gezet, met voortdurend de vinger aan de pols. Flexibiliteit, leren van ervaringen: wat werkt wel, wat werkt niet?

Is het tempo te hoog of te laag? Altijd met het doel voor ogen en steeds in contact met alle belanghebbenden. Er zal steeds veel informatie moeten worden verzameld, vooraf en tijdens het proces. Op basis van verzamelde informatie kan het nodig zijn het beheer bij te stellen. Vinger aan de pols! De werkwijze moet nog juridisch getoetst worden. Hiervoor zullen pilot projecten moeten worden uitgevoerd. Wat SLOK betreft zijn wij kandidaat voor zo'n pilot.

Duidelijk is dat er voor het beheren van de populatie damherten door uitvoering van een goed onderbouwd plan Adaptief Beheer veel informatie nodig is over schade en overlast. Melden van schade en overlast is noodzakelijk om tot adaptief beheer te kunnen komen.

<https://www.bij12.nl/nieuws/adaptief-populatiebeheer-goed-alternatief-voor-huidig-faunabeheer/>

Dringend advies: STEL GROOT ONDERHOUD UIT, PAK VOGELKERS AAN

Elders in deze nieuwsbrief wordt al geschreven over de problematiek rond de damherten. De aantallen herten groeien. Er zijn regelmatig waarnemingen van kleine maar ook grote groepen, van tientallen tot meer dan honderd stuks! De dieren veroorzaken verschillende vormen van schade, van aanrijdingen in het verkeer tot vraatschade aan gewassen in (moes)tuinen.

In ons werkveld, het beheer van landschapselementen, heeft de schade betrekking op vraat aan beplanting in de houtwallen en singels. Vooral hergroei op hakhoutstobben (na eindkap) is een lekkernij voor de herten, met alle gevolgen van dien: te weinig hergroei! Om dat te compenseren zou herplant plaats moeten vinden, maar het zal een ieder duidelijk zijn dat de aanplant van jonge bomen en struiken momenteel weinig nut heeft omdat die net zo lief gegeten wordt.

Vanwege deze problematiek wordt vanuit SLOK dringend geadviseerd om tot nader order geen groot onderhoud ofwel 'eindkap' van houtwallen, singels, hakhoutbosjes etc. uit te voeren! Normaal gesproken is zo'n eindkap, waarbij in de regel bv. een gehele houtwal gekapt wordt (eens in de ca. 25 jaar) een prima onderhoudsmaatregel, maar in de huidige situatie dus niet!

Het uitvoeren van een 'snoeibeurt' – waarbij over het perceel hangende staken en takken verwijderd worden – kan wél plaatsvinden, indien noodzakelijk.

Overhangende takken, snoeibeurt mogelijk

De bestrijding van Amerikaanse vogelkers kan gewoon doorgaan en het is juist goed om de komende jaren fors in te zetten op deze maatregel. Want t.z.t. zal er hier en daar flink aangeplant moeten worden om de dichtheid en variatie aan bomen en struiken in houtwallen en singels weer op peil te brengen en dan is het alleen maar goed om geen last meer te hebben van Amerikaanse vogelkers. In het verleden werd voor de bestrijding van Amerikaanse vogelkers gebruik gemaakt van chemische middelen. Tegenwoordig is dit bij wet verboden en moet er naar alternatieven gezocht worden.

Tips en weetjes

Heb je voor ons een tip en/of weetjes om te delen met een ieder in Oranjewoud?

Heb je voor ons mooie foto's, herkenbaarheden uit het gebied, mooie waarneming om te delen met een ieder in Oranjewoud?

Mail ons!

e:hidding@chello.nl
Bezoek onze website!
Ga naar:
www.landschapsfonds-oranjewoudkatlijk.nl

Herkenning Amerikaanse vogelkers, sterke geur bij beschadiging (amandel)

Door gebiedsmakelaar gemarkeerde uitlopers van vogelkers.

Elders in deze nieuwsbrief wordt geschreven over het 'ringen' van stammen, wat een goede optie is om toe te passen in bosjes of hakhoutbosjes. In de veel smallere houtwallen en singels heeft deze maatregel waarschijnlijk veel minder effect omdat er veel licht op de bodem valt en er spoedig hergroei uit zaad plaats zal vinden.

De meest toegepaste methode is het 'uitputten' van de Amerikaanse vogelkers. Nadat de boom of struik dicht zo dicht mogelijk bij het maaiveld (!) afgezet is zal de stobbe opnieuw uitlopen. Door de uitlopers jaarlijks af te steken met bijvoorbeeld een scherpe steekspade zal de stobbe en het wortelgestel uitgeput raken. Niet alleen de uitlopers op de stobben moeten worden afgestoken, maar ook de opschot uit zaad dient aangepakt te worden. Jonge uitlopers kunnen (handmatig) uitgetrokken worden, iets oudere uitgestoken. Let wel op dat de bodem zo weinig mogelijk verstoord wordt, want dat werkt opschot uit zaad juist in de hand.

Het is van belang om alleen de Amerikaanse vogelkers aan te pakken en natuurlijk niet de gewenste soorten! Amerikaanse vogelkers is te herkennen aan de sterke geur van de twijg na het beschadigen van de bast met de duimnagel, maar ook aan het gladde, ietwat leerachtige blad. In de zomer zal de herkenning dus geen probleem zijn, maar als het blad van de bomen is wellicht wel.

Neem a.u.b. contact op met de gebiedsmakelaar bij voorgenomen werkzaamheden, als het gaat om bestrijding van Amerikaanse vogelkers. Tijdens een gezamenlijk veldbezoek kunnen de struiken opgespoord worden. Ook kan de gebiedsmakelaar de struiken markeren, zodat ze herkenbaar zijn en dus alleen deze exemplaren verwijderd worden (en niet de goede soorten)!

Ook voor andere vragen kunt u contact opnemen met de gebiedsmakelaar Gerrit Tuinstra,

g.tuinstra@landschapsbeheerfriesland.nl,
0512-383800 of 06-13684171

Stichting Landschapsfonds
Oranjewoud-Katlijk
Commissieweg 15
9244 GB Beetsterzwaag

Contactpersoon:
Henk Hidding (secretaris)
t:0513631486
m:0622916955
e:hidding@chello.nl

Afmelden voor de
nieuwsbrief? Mail dan even
naar Henk Hidding.

Bezoek onze website!

Ga naar:
[www.landschapsfonds-
oranjewoudkatlijk.nl](http://www.landschapsfonds-oranjewoudkatlijk.nl)

Interessante weblinks

Agrarisch Natuurbeheer Zuid-Oost Friesland:

<https://elan-zofriesland.nl/>

Boomwal als apotheek voor vee en bron van biodiversiteit:

www.snoeivee.nl

De digitale veldgids voor wallen en singels:

<https://www.noardlikefryskewalden.nl/wp-content/uploads/2017/02/Veldgids-NFW.pdf>

Onze eigen website:

<http://www.landschapsfonds-onranjewoudkatlijk.nl>

Plan van aanpak "Lanen van Oranjewoud":

<http://www.oranjewoud-dorp.nl/wp-content/uploads/2018/03/plan-van-aanpak-lanenplan-oranjewoud-maart-2018.pdf>

Rapportage beleid ten aanzien van het damhert:

https://www.fryslan.frl/home/zoeken_288/?domainroot=&trefwoord=damhert

Vogelgeluiden: Vogelbescherming Nederland:

www.vogelbescherming.nl

Wolven in Yellowstonepark:

<https://www.yellowstonepark.com/things-to-do/wildlife/wolf-reintroduction-changes-ecosystem/>

<https://arstechnica.com/science/2021/05/wolves-create-a-landscape-of-fear-slowing-deer-car-collisions/>

<https://research.wur.nl/en/publications/landscape-of-fear-in-europe-wolves-affect-spatial-patterns-of-ung>